

Revista ECONOMICA

Supliment ● nr. 13 ● 31 martie 1978

FABRICA „METALURGICA“ SIBIU

Str. Abatorului nr. 2
Telefon 17240 – Telex 49278

OFERĂ SĂ EXECUTE

pe bază de comandă, fără repartiție, cu livrarea
eșalonată în trim. II – IV 1978:

- Construcții metalice
- Confecții metalice
- Cofraje glisante pt. construcții de blocuri
- Dulapuri metalice pt. vestiare, arhivă, scule
- Bancuri pentru lucru
- Containere de orice fel – după desen –
- Tomberoane basculante
- Roți pivotante (carde) pentru industria textilă
- Paturi metalice
- Mașini de șlefuit mozaic
- Articole de camping (mese, scaune, umbrele)
- Turnări din fontă, Bz., Al., complexitatea I – III. după mărcile indicate în cataloage.

Sub tipar!

Răspunderea în comerțul internațional

Din cuprins:

- Conceptul de răspundere în comerțul internațional
- Răspunderea civilă delictuală
- Răspunderea civilă contractuală
- Răspunderea furnizorilor de mărfuri pentru export
- Arbitrajul internațional
- Acțiunile în dezdăunare
- Prescripția în comerțul internațional – exonerarea de răspundere
- Riscul în comerțul internațional

CONTRACT ECONOMIC

SUPORTAREA UNOR DAUNE ÎN CADRUL RAPORTURILOR DE COMISION

Operațiunile de import ca și cele de export realizate prin intermediul contractului economic de comerț exterior pe bază de comision ocazional, uneori, consecințe păgubitoare fie pentru comitent, fie pentru comisionar. Asemenea consecințe pot forma temeiul unor pretenții la despăgubiri în măsura în care, potrivit relației specifice care există între unitatea comitentă și cea comisionară, obligarea la plata daunelor este urmarea încălcării unor îndatoriri contractuale. Ca atare, este greșit după opinia noastră, să se considere că în cadrul contractului la care ne referim, pagubele se localizează întotdeauna în patrimoniul unității la care s-au produs. O atare concluzie nu este în concordanță cu specificul drepturilor și obligațiilor proprii părților din contractul economic de comerț exterior pe bază de comision, și denotă o abordare simplistă a problemei.

Sînt relativ frecvente cazurile în care unitățile comitente, beneficiare ale produselor provenite din import, întîrzie să transmită unităților comisionare importatoare valoarea produselor primite. Constatarea că această valoare — dat fiind specificul drepturilor și obligațiilor părților — nu se datorează cu titlu de preț, determină consecința neaplicării penalităților prevăzute de art. 1 lit. g și h din H.C.M. nr. 306/1970. Dar, așa cum practica arbitrală a decis în mod constant, aferent valorii produselor din import achitate cu întîrziere, unitatea comitentă datorează dobînda legală de 6% pe an prevăzută de Decretul nr. 311/1954. Răspunderea acestei unități nu se limitează la plata dobînzii legale. Dacă unitatea comisionară dovedește că, datorită întîrzierii în plată, a suferit daune, va putea promova o acțiune în despăgubiri împotriva unității comitente.

Asemenea pretenții își găsesc temeiul în dispozițiile art. 21 din Legea nr. 71/1969 care consacră obligația unităților socialiste de a acoperi pagubele cauzate cu prilejul executării contractelor economice.

Intrucît dobînda legală de 6% pe an reprezintă daune interese prestabilite, pretențiile la despăgubiri se justifică numai în măsura în care pagubele produse nu se acoperă prin plata a celei dobînzii. De asemenea, despăgubirea nu ar putea fi acordată dacă întîrzierea în plată se datorează culpei unității comisionare sau unei împrejurări care, potrivit legii, exonerează unitatea comitentă de răspunderea pentru nerespectarea obligațiilor sale contractuale.

În legătură cu valoarea produselor exportate în condiții de comision, unitățile comitente beneficiază de credite pînă la termenul fixat pentru obținerea prețului de la beneficiarul străin și virarea lui în lei în contul acestei unități. Pentru depășirea termenului în care prețul trebuia astfel obținut și remis unității comitente, acestea își percep, de către banca creditoare, dobînzii majorate care se evidențiază ca o pagubă în patrimoniul său.

Poate această pagubă să formeze obiectul unei pretenții la daune îndreptate împotriva unității comisionare ?

Socotim că da, însă cu condiția de a se putea reține culpa acestel din urmă unități în legătură cu neîncasarea și neremitarea la timp a sumei datorate de către beneficiarul străin.

Într-adevăr, întîrzierea în obținerea acestei sume se poate datora unor cauze multiple. Ele pot duce la angajarea răspunsului unității comisionare numai în măsura în care sînt urmarea neîndeplinirii din partea acestei unități a unor obligații care îi revin potrivit contractului, neîndeplinire care să-i fie imputabilă. Cu alte cuvinte, dovedind că nu este în culpă în legătură cu fapta omisivă sau comisivă care i se impută, unitatea comisionară va obține exonerarea de răspundere.

Astfel, dacă întîrzierea se datorează beneficiarului străin — și acestea sînt cazurile cele mai dese — răspunderea unității comisionare poate fi angajată pentru modul în care și-a îndeplinit

obligațiile contractuale, mod care permis sau ocazionat întîrzierea plată. Aceeași concluzie se impune pentru situația în care, datorită unor fapte imputabile aceleiași unități, beneficiarul străin nu poate obliga să suporte consecințele în zierii sale în plată.

Nu ar fi locul angajării răspunsului unității comisionare dacă s-ar dovedi că plata întîrziată s-a produs într-o anumită conjunctură ale cărei consecințe nu puteau fi prevăzute și nepreintimpinate sau — mai larg — toate situațiile în care această unitate și-a îndeplinit întocmai obligațiile care îi reveneau. În astfel de cazuri, pagubele rămîn să fie suportate de către unitatea comitentă, dar nu pe ideea că au apărut în patrimoniul său, ci pentru motivul că unitatea comisionară nu poate fi obligată să le suporte atît vreme cît nu s-a reținut, în sarcina sa, neîndeplinirea culpabilă a obligațiilor contractuale.

I. ICZKOVITS

COMERȚ EXTERIOR

MĂSURI PRIVIND ASIGURAREA CALITĂȚII PRODUSELOR INDUSTRIEI CONSTRUCȚIILOR DE MAȘINI DESTINATE EXPORTULUI

Prin Ordinul ministrului industriei construcțiilor de mașini nr. 38/1977 fost reglementată răspunderea patrimonială a furnizorilor și subfurnizorilor în legătură cu reclamațiile calitative formulate cu privire la produsele livrate la export. Trebuie să precizăm, de la început, că dispozițiile acestui ordin se aplică numai unităților din subordinea Ministerului Industriei Construcțiilor de Mașini, unități care au o pondere însemnată în volumul exporturilor românești.

Ne-au reținut atenția, în primul rînd, acele dispoziții ale ordinului care vizează configurarea raporturilor interne în concordanță cu cererile beneficiarului străin și cu stipulațiile cuprinse în contractul extern.

Astfel, potrivit pct. 2, „clauzele contractuale stipulate privind termenul de ranție, plata manoperei, a transportului, a taxelor vamale, a reparațiilor etc., sînt obligatorii pentru toate unitățile care lucrează la realizarea produsului exportat, indiferent de prevederile normelor interne”.

Textul reprodus corespunde acelei dispoziții din actuala reglementare a transporturilor privind exportul de produse potrivit căreia, în cazul în care clienții externi solicită livrarea unor mărfuri cu caracteristici diferite față de cele prevăzute în fișele sau caietele de sarcini, întreprinderile de comerț exterior vor putea să accepte asemenea solicitări cu acordul unităților producătoare.

În asemenea cazuri, în conformitate cu prevederile ordinului la care ne referim, este necesar să se asigure condiții corespunzătoare din partea întreprinderilor colaboratoare și să se introducă în calculațiile de preț, cheltuielile suplimentare legate de modificarea produsului.

La realizarea produselor industriei construcțiilor de mașini destinate exportului participă deci, alături de întreprinderile coordonatoare, și întreprinderile colaboratoare. În înțelesul ordinului, calitatea de întreprindere coordonatoare revine acelei unități care livrează la extern produsul finit, iar întreprinderea colaboratoare este unitatea care concurează la realizarea produsului finit prin livrări de repere, subansamble, produse finite etc.

În virtutea atribuțiilor care le revin, întreprinderile coordonatoare sînt obligate ca, în cazul defectării produselor exportate în termenele de garanție, să efectueze toate cheltuielile pentru repunerea în stare de funcționare a acestora. Cu alte cuvinte, întreprinderile coordonatoare nu se pot deroba de această sarcină pe motiv că unele defecțiuni sînt imputabile întreprinderilor colaboratoare.

Ordinul reglementează și modul în care întreprinderile coordonatoare recuperează de la cele colaboratoare cheltuielile ocazionate de remedierea unor defecțiuni imputabile exclusiv acestora din urmă.

Astfel, recuperarea acestor cheltuieli se face pe baza dispoziției de încasare emisă de întreprinderea coordonatoare,

însoțită de o specificație detaliată a sumei ce se decontează de la întreprinderea colaboratoare și care va cuprinde lista pieselor înlocuite în termenul de garanție, iar de la caz la caz, și contravaloarea celorlalte cheltuieli efectuate cu ocazia înlocuirii pieselor defecte.

Socotim că asemenea dispoziții de încasare sînt supuse avizării plătitorilor, adică a întreprinderilor colaboratoare, în condițiile pct. 101 din Normele metodologice B.N.R.S.R. nr. 2/1977.

Chiar și ulterior decontării dispoziției de încasare, întreprinderea colaboratoare care consideră că nu datorează, în totalitate sau în parte, suma plătită întreprinderii coordonatoare, se poate adresa, în condițiile legii, organului arbitral competent pentru rezolvarea litigiului.

Relevăm, în încheiere, acele dispoziții ale pct. 3 din ordinul citat, potrivit cărora „actele întocmite cu respectarea condițiilor și termenelor stabilite prin contractele externe, prin care se constată defecțiunile de calitate privind produsele exportate, sînt opozabile și obligatorii pentru toți furnizorii de subansamble ale produsului exportat, din unitățile M.I.C.M. care vor suporta, în raport de culpa fiecăruia, cheltuielile cauzate ca urmare a livrării necorespunzătoare calitative”.

H. MATEI

FAZELE PROCEDURALE ÎN LITIGIUL ARBITRAL ORGANIZAT DE REGULAMENTUL UNCITRAL

Desfășurarea litigiului arbitral potrivit Regulamentului UNCITRAL poate parcurge două faze distincte. Prima dintre ele constă într-o procedură scrisă, care se materializează într-o serie de documente destinate să devină piese ale dosarului respectiv. Etapa următoare se analizează ca o procedură orală, care are de obiect îndeosebi susținerile verbale ale părților în cauză.

Cele două faze arătate preced deliberarea arbitrilor și pronunțarea unei hotărâri finale, care pune capăt disputei.

Între procedura scrisă și cea orală, Regulamentul UNCITRAL instituie

deosebiri și dintr-un alt punct de vedere. Pe cînd procedura scrisă este obligatorie cea orală poate fi omisă, fiind facultativă.

Într-adevăr, procedura orală poate avea loc, în principiu, numai la cererea uneia dintre părțile litigante. Oricare dintre ele dispune, potrivit art. 15 § 2 din Regulamentul UNCITRAL, de facultatea de a solicita arbitrilor organizarea unei ședințe de dezbateri orale și de audiere a martorilor propuși. Fiind un drept discreționar al părților, arbitrii nu pot refuza o asemenea cerere. Ea poate să fie formulată „în orice stadiu al procedurii”, cum se exprimă textul citat.

Chiar în lipsa unei cereri provenite de la una dintre părți, instanța arbitrală are totuși îndatorirea să decidă, înainte de a trece la pronunțarea hotărârii finale, dacă faza orală se îndeplinește sau nu oportună. Aprecierea sa are caracter suveran. Regulamentul UNCITRAL nu-i fixează în această privință nici o directivă. Puterea de apreciere lăsată arbitrilor este, așadar, extrem de largă. Se poate totuși presupune că în genere vor fi înclinați să dispună întregirea procedurii scrise prin expuneri orale ale părților, deoarece astfel circumstanțele litigiului beneficiază de precizări și lămuriri suplimentare, care pot ajuta găsirea unei soluții cât mai judicioase.

Întrucît însă arbitrii au deopotrivă calitatea să decidă că „procedura se va desfășura pe baza pieselor dosarului”, așa cum prevede explicit art. 15 § 2 din Regulamentul UNCITRAL, caracterul facultativ al fazei orale se confirmă în mod îndubitabil. Posibilitatea de a limita litigiul numai la stadiul procedurii scrise, singura obligatorie, prezintă avantajul de a-l simplifica substanțial.

Regulamentul UNCITRAL a adoptat astfel o soluție practică, lesne adaptabilă realităților atît de variate ale relațiilor comerciale internaționale, evitînd cît mai mult formele procedurale de prisos. Totul depinde însă de înțelepciunea arbitrilor, chemați să transpună în viață normele evocate.

Faza procedurii scrise cuprinde în principal comunicările prealabile care trebuie să intervină între părți, în vederea pregătirii litigiului, precum notificarea de arbitraj, cererea arbitrală

formulată de reclamant (echivalență cu acțiunea în justiție) și răspunsul pîrîtului.

Etapa procedurii orale poate avea de obiect atît „expunerea verbală a argumentelor” de către părțile în cauză, cît și ascultarea martorului de către arbitri. Regulamentul UNCITRAL asimilează totodată acestei probe și expertiza, înglobînd-o, așadar, în sfera procedurii orale (art. 15 § 2).

dr. O. CĂPĂȚINA

PREȚURI

CONSIDERAȚII PRIVIND EVALUAREA LOCUINȚELOR PROPRIETATE PERSONALĂ

În perioada 1966—1976, în țara noastră s-au dat în folosință circa 1,4¹ milioane apartamente din care aproximativ 50% sînt construite cu sprijinul statului în credite și execuție, iar restul cu forțele proprii ale populației. În anul 1976—1980 acest număr va spori cu peste 1 milion de apartamente din care aproximativ același raport îl reprezintă locuințele ce se vor executa din fondurile populației. Ponderea importantă a numărului locuințelor proprietate personală este determinată în principal de sprijinul acordat de stat pentru construirea de locuințe în clădiri cu mai multe apartamente, în acordarea de credite pe termen lung, în atribuirea de terenuri în folosință, în execuția și proiectarea lor, precum și în aplicarea pentru materiale a prețurilor de producție și de livrare care se practică de regulă la livrările dintre unitățile socialiste.

În prezent, statul vinde populației locuințe la prețuri ferme² de deviz. Prețurile ferme de deviz sînt cele stabilite potrivit prevederilor Decretului Consiliului de Stat nr. 447 din 31 decembrie 1976³ pentru contractarea de locuințe proprietate personală și a Decretului nr. 93 din 16 aprilie 1977⁴ pentru vânzarea locuințelor din fondul de stat către populație.

Prețurile de contractare sînt stabilite pe m.p. suprafață utilă, corespunzătoare confortului locuinței, la care se aplică unele corecții în funcție de înălțimea clădirii, gradul seismic al zonei de amplasare, unele dotări și finisaje, precum și nivelul la care este situată locuința în clădire.

Pentru locuințele din fondul de stat care se vînd chiriașilor, indiferent de data cînd ele au fost construite, prețul

se determină la fel ca pentru locuințele noi ce se construiesc în prezent, ținîndu-se seama de confort, dotare și celelalte caracteristici prevăzute în Decretul nr. 93/1976, din care se scade valoarea corespunzătoare uzurii aferente perioadei de timp de la construire pînă la data cumpărării locuinței, calculată pe baza coeficienților stabiliți prin decretul sus-menționat.

În afara locuințelor care se construiesc cu sprijinul statului și a locuințelor cumpărate din fondul de stat se mai realizează locuințe individuale, în special în mediul rural, prin forțe proprii, în regie sau prin unitățile de prestări ale consiliilor populare și ale cooperației. Fiind vorba de construcții unicate, cu un pronunțat specific local, executate din materiale diferite, prețul lor se determină pe bază de dehive în care materialele se includ în calcul la prețurile cu amănuntul în vigoare (prețuri cu care populația cumpără materiale din comerțul socialist).

Prețurile locuințelor care se vînd populației de către stat (indiferent dacă este vorba de locuințe care se construiesc, sau de cele existente care se vînd din fondul de stat), de regulă, sînt valabile pe o perioadă mai mare de timp, ele rîmîn nemodificate, chiar dacă între timp intervin modificări în elementele constitutive ale prețului locuințelor.

Sînt situații în care se pune problema evaluării locuințelor la un moment dat. Așa de exemplu, pentru ieșirea din indiviziune a părților este necesar să se evalueze clădirea (locuința) deținută de copărtași, astfel încît prin împărțeală să se asigure deplina egalizare a părților, în sensul că fiecare dintre ei trebuie să primească partea la care este îndreptățit.

În numeroase cazuri, evaluarea clădirilor (locuințelor) supuse împărțelii se determină prin expertiză tehnică. Din practica de pînă acum, rezultă că experții tehnici din lipsa unor îndrumări unitare în materie, la determinarea valorii clădirilor (locuințelor) supuse partajării au folosit norme diferite care pentru aceeași locuință, duc la prețuri diferite. Astfel, unii experți au folosit normele de evaluare a clădirilor aprobate prin Instrucțiunile nr. 19 din 20 aprilie 1972 elaborate de Ministerul Finanțelor, aplicabile în raporturile izvorîte din asigurarea prin efectul legii, a clădirilor și altor construcții. Alții, au folosit normele de evaluare a locuințelor din fondul de stat, sau normele pentru stabilirea prețului de contractare a locuințelor proprietate personală care se execută cu sprijinul statului — aprobate prin H.C.M. nr. 880/din 16 iulie 1973, cu completările aduse prin H.C.M. nr. 756/1974.

Evident, că pentru aceeași clădire sau aceeași locuință, prin aplicarea d normelor de evaluare stabilite în etap anterioare, diferite ca nivel și scop, s ajunge la valori finale diferite. Or, prin Decizia de îndrumare nr. 140/1976 Tribunalului Suprem, se precizează c prețul bunului, în speță al locuinței „trebuie să fie cel de la data partajului și nu altul aplicabil altor situații cum sînt cele privind vânzarea de bunuri proprietatea statului și altele”

Desigur că, valorile determinate pe baza unor norme de evaluare stabilite în alte scopuri cum sînt cele aprobate prin Instrucțiunile nr. 19/1972 ale Ministerului Finanțelor, sau pe bază de norme depășite, cum sînt cele din H.C.M. 880/1973 și care în prezent nu funcționează nici în relațiile privind vânzarea de locuințe din fondul de stat, nu pot constitui elemente de fundamentare a valorii clădirilor sau locuințelor care se partajează în prezent.

În aceeași decizie de îndrumare la care ne-am referit mai sus, se precizează că experții au obligația să stabilească valoarea bunului, în speță, a locuinței supuse partajării, în raport cu prețul de circulație, servindu-se și de orice alte criterii ce există în această privință, prezentate în raportul ce-l întocmesc și temeinic motivate spre a putea fi controlate de instanță.

Nu toate bunurile existente în posesia indivizilor, supuse partajării, au determinate prețuri pe cale legală, pentru că aceste bunuri nu fac obiectul circulației mărfurilor în cadrul unităților comerciale. Este normal ca pentru aceste bunuri, create într-o perioadă îndepărtată de data partajului, pentru care evaluarea nu se poate face prin corelare cu prețurile bunurilor asemănătoare, existente pe piață, să se determine o valoare pe bază de criterii bine fundamentate. Criteriile de fundamentare nu pot fi subiective, ci elemente concrete care să reprezinte cheltuielile sociale de producție corespunzătoare bunului evaluat. Numai astfel de criterii pot face obiectul expertizelor tehnice, criteriile care pot fi controlate de instanță, așa cum se precizează în decizia sus-menționată.

O pondere însemnată a locuințelor proprietate personală, care fac obiectul partajului, o au, cele cumpărate din fondul de stat. Aceste locuințe au as-tăzi un nivel de preț determinat și aprobat prin actele normative arătate mai înainte și el se practică în relația stat-populație. Ținînd seama de condițiile în care statul sprijină construirea, respectiv cumpărarea de locuințe, nu se poate concepe că ele se cumpără în scopul vânzării, deci a-l obținerii unui preț mai mare, de speculă. În relațiile directe de vânzare-cumpărare dintre cetățeni, pot avea loc tranzacții la alte prețuri, mai mari sau mai mici decît

e ce se practică între stat și populație. Dar aceste diferențe dintre nivelurile de dezvoltare au la bază elemente tehnico-economice, cheltuielile sociale de producție, nu elemente subiective care să difere în funcție de numeroși factori. Acești factori subiectivi nu pot fi evaluați în mod unilateral de către specialiștii tehnici și deci nu pot constitui elemente concrete de fundamentare a evaluării locuințelor care să poată fi controlate de instanță. Din motive tehnice de înțeles, autorii acestui material precizează că nu este indicat să se lase la discreția specialiștilor tehnici posibilitatea „evaluării” unor elemente subiective cum ar fi: spațiul pentru centru, pentru spațiul rezidențial, pentru lumină naturală, pentru vedere pe artere principale, etc. În aceste condiții o locuință cumpărată de la stat de către soții care mii-se despărțesc și solicită împărțirea averii, ar face ca prețul determinat prin vederea partajării să fie altul, care ar putea conduce la îmbogățirea fără să cauză, fenomen care este străin intereselor noastre.

Ținând seamă de condițiile în care se realizează locuințele în țara noastră, atât în prima parte a materialului, precum și pentru evaluarea locuințelor supuse partajării între indivizi, specialiștii tehnici pot folosi în mod unitar normele și prețurile de evaluare a locuințelor care se vând populației în fondul de stat, atât pentru locuințele vechi cât și pentru cele construite în stat, aprobate prin Decretul nr. 117/1977 și după caz, prețurile de contractare cu populația a locuințelor proprietate personală aprobate prin Decretul nr. 447/1976.

Pentru clădirile (locuințele) construite în regie, care nu se regăsesc ca structură, materiale componente, finisaje și alte caracteristici, în normele aprobate prin Decretul nr. 93/1977, experții tehnici urmează să determine prețul pe bază de măsurători și prețuri de deviz pe articole de lucrări, în funcție de starea construcției de locuințe și de populație în regie proprie, precum și după caz, coeficienții de echivalență și starea prevăzută în actele normative sus-menționate.

În cazul în care se consideră necesar ca la evaluarea locuințelor să se țină seama și de alți factori decât normele de evaluare arătate mai sus, precum că aceștia ar trebui să fie concretizați și plafonați pentru a se evita, pe cât posibil, arbitrarul în evaluarea clădirilor.

Alexandru GRIGORE
Aristid FODOR
Aurel CRISTIAN

Anuarul statistic al R.S.R. — 1977
pag. 378—379.
Art. 37 din Legea 4/1973 :
Public. în B.O. nr. 118 — partea I din 21
Iulie 1976.
Public. în B.O. nr. 33 — partea I din 22
Aprilie 1976.

TRANSPORT

RĂSPUNDEREA COMANDANTULUI DE NAVĂ PENTRU NESOLICITAREA ASISTENȚEI AGENȚILOR MARITIMI DIN PORTURILE STRĂINE

Problema răspunderii pe care o are comandantul unei nave, pentru modul în care își îndeplinește în porturile străine, obligațiile referitoare la relațiile contractuale stabilite în contul și cu aprobarea armatorului, constituie obiect de preocupare al activităților practice și teoretice legate de navigația maritimă — în contextul dezvoltării continue a acesteia.

Dintre acestea, ne-am propus să discutăm calificarea activității comandantului care, aflându-se într-un port străin și fiind nevoit să procure bunuri în vederea reparării unor defecțiuni survenite la navă, negociază direct cu furnizorul, în loc să apeleze la intermedierea pe care i-ar asigura-o agentul maritim, cu care armatorul a încheiat contract de agenturare.

Sînt ori nu încălcate, de către comandant, atribuțiile sale de serviciu? Armatorul este prejudiciat prin acest fapt al comandantului?

Analiza trebuie să privească atât prejudiciul material, direct, cât și cel rezultînd din tulburarea ce poate fi adusă intereselor care privesc relațiile comerciale stabilite de armator, cu firmele din străinătate.

Constatarea privitoare la sumele suportate de armator, pentru prestațiile de care a beneficiat nava, este o problemă de fapt, care se rezolvă prin administrarea de probatorii. Pentru a se ști dacă armatorul a fost prejudiciat ca urmare a acestor plăți, este necesară analiza eficienței acțiunii comandantului, raportată la sarcinile navei și posibilitățile concrete, din portul respectiv, la data contractării, de a obține bunurile necesare, în condiții eventual mai avantajoase, de la o altă firmă. Este posibil să rezulte că încălcarea obligației de a apela la serviciile de intermediere ale agentului nu au produs armatorului un prejudiciu material.

Pentru a se ști dacă, într-o asemenea situație, armatorului îi sînt totuși prejudiciate interesele, printr-o tulburare a activității de navigație, este necesară analiza atribuțiilor pe care comandantul navei le exercită, în legătură cu activitatea agenților maritimi.

Navele maritime, din compunerea marinei noastre civile al căror obiect de activitate îl constituie transportul mărfurilor ori pescuitul oceanic și transportul produselor de pescuit, sînt mijloace de producție, proprietate de stat, atribuite în administrarea directă a unităților economice proprii de exploatare. Aceste unități, în calitate de armator, stabilesc planul de producție al fiecărei nave, numesc comandantul, negociază cu încărcătorii și își asumă răspunderea faptelor comandantului — privitoare la misiunea pe care o îndeplinesc — precum și a transportului, în conformitate cu legile comerțului maritim și cu uzanțele internaționale.

Comandantul navei reprezintă interesele armatorului și ale proprietarului mărfii pe care o transportă. În conformitate cu drepturile și responsabilitățile care îi sînt stabilite prin art. 369 și urm. din Regulamentul serviciului la bordul navelor maritime civile, comandantul este reprezentantul navei în relațiile cu persoanele fizice și juridice, precum și în fața organelor jurisdicționale din țară și străinătate, și acționează în vederea îndeplinirii tuturor obiectivelor activității de navigație pe care o conduce.

În porturile de escală, din străinătate, armatorul este reprezentat de companii specializate de agenturare, cu care încheie contract de mandat, pentru o perioadă determinată, ori numai pentru un singur voiaj. În temeiul acestor contracte, reprezentantul armatorului, denumit agent maritim (shipping agent), asigură agenturarea prin acte încheiate în nume propriu, însă în contul armatorului. Asistența acordată, prin activități desfășurate în prezență, iar în unele cazuri și în lipsa comandantului, cuprinde, printre altele, următoarele operațiuni: îndeplinirea tuturor formalităților portuare cerute de legile și regulamentele locale, din momentul sosirii navei și pînă la plecarea ei, întocmirea documentelor privind des-

cărcarea și predarea mărfurilor către deținătorii de conosamente, ori pentru încărcarea mărfurilor; asigurarea executării eventualelor reparații necesare navei, inclusiv andocarea și recomandarea, pentru procurarea bunurilor necesare navei, a furnizorului denumit ship-chandler, ocazie cu care prezintă comandantului și cataloagele privind prețurile practicate în zona geografică respectivă.

Pentru ca agentul să poată lua toate măsurile, în vederea asigurării navei cu cele necesare, într-un timp minim de staționare, comandantul navei are obligația să-i comunice, prin mijloacele bordului, data sosirii și serviciile de care are nevoie.

Prestațiile agentului sînt remunerate prin plata unui comision. În vederea încasării comisionului, cît și a altor sume ce reprezintă cheltuieli suportate, datorită prestațiilor efectuate, agentul întocmește un decont de cheltuieli, numit disbursements account, la care anexează actele justificative, verificate și semnate de comandantul navei, și îl înaintează armatorului. Modalitatea concretă de plată este stabilită prin contractul de agenturare.

★

În relațiile sale cu agentul, comandantul are obligația de a respecta prevederile contractului de mandat comercial, în temeiul căruia are loc agenturarea, precum și instrucțiunile primite, la plecarea în voiaj, de la armator. Potrivit specificului contractului de agenturare, agentul maritim are numai un rol de intermediar, pentru contractele de vânzare comercială pe care le încheie comandantul, cu firmele din străinătate, în numele și cu aprobarea armatorului.

Pentru acest motiv, dacă survine necesitatea efectuării unei reparații la navă, cît timp aceasta se află în străinătate, agentul nu are altă obligație și nici calitate, decît de a prezenta comandantului, pe reprezentantul firmei care poate asigura prestația, în cele mai bune condiții privitoare la: calitate, preț, timp etc. În fața armatorului, comandantul poartă întreaga răspundere pentru eficiența agenturării și, de aceea, comandantul are obligația ca, în fiecare situație, să verifice necesitatea și utilitatea serviciilor prestate, iar în caz de urgență

să renunțe la serviciile agentului, chiar fără a mai cere, în prealabil, aprobarea armatorului.

În contractele de agenturare nu este prevăzută obligația comandantului de a primi, fără rezerve, serviciile firmei pe care agentul o recomandă, și nici vreo sancțiune pentru situația cînd, pentru motive ce privesc numai pe agent, nu ar apela la intermedierea agentului. Ca urmare, în măsura în care comandantul constată că apără mai bine interesele armatorului, folosind serviciile altei firme decît aceea recomandată de agent, ori chiar nici nu se adresează agentului, deoarece cunoaște pe alte căi — de exemplu, ca urmare a recomandării consulului român, ori a comandantului unei alte nave române — o altă firmă, agentul nu poate pretinde dezdăunări.

Raporturile dintre armator și agent au la bază încrederea reciprocă, încît consecința firească a unor acte care demonstrează pierderea încrederii, de către una din părți, poate fi și încetarea mandatului. De aceea, este important a se stabili, dacă faptul comandantului, de a nu apela la intermedierea agentului, este justificat ori nu, în raport cu condițiile concrete, existente în momentul respectiv. În situația cînd o asemenea justificare nu există, dar nici în patrimoniul armatorului nu se înregistrează un prejudiciu direct, este necesar a se ști dacă, pentru viitor, interesele i-au fost ori nu lezate.

Cînd, urmare a faptului comandantului, a încetat contractul de agenturare, iar o altă agenție maritimă, din acel port, ar refuza să acorde asistență, ori ar acorda-o în condiții mai puțin avantajoase decît prima, sigur că armatorul are, pentru viitor, un prejudiciu material. În situația cînd agentul continuă a executa prestațiile, ori cînd se recurge la serviciile altei agenții, care execută mandatul în condiții cel puțin la fel de avantajoase, față de prima, nu există nici prejudiciu și nici tulburare a activității armatorului.

Prejudiciul, material, direct și efectiv, prezent ori viitor determinat cu certitudine și în ceea ce privește cuantumul, ori tulburarea intereselor armatorului, ca urmări rezultate din încălcarea voită, de către comandant, a

obligației de a acționa cu toată diligența, pentru a apăra interesele navei, pot constitui, prin gravitatea lor concretă, factorul care conferă conduitei comandantului, caracter socialmente periculos, sub forma infracțiunii de abuz în serviciu. Desigur, gravitatea urmării trebuie analizată de caz la caz, în raport de probele care se prezintă, pentru a se stabili dacă, în ansamblul ei, fapta prezintă gradul de pericol social al infracțiunii de abuz în serviciu.

Cînd asemenea urmări nu s-au produs, deși în mod nejustificat a evitat intermedierea agentului maritim, comandantul urmează a răspunde disciplinar, întrucît a încălcat dispoziția art. 385 alin. 1 din Regulamentul serviciului la bordul navelor maritim civile, potrivit căruia are obligația de a păstra o „permanentă legătură” de a lucra de comun acord cu agentul navei, pentru a asigura o exploatare optimă a acesteia”.

Dr. Dorin CLOCOTICI

RAPORTURI DE MUNCĂ

UNELE PRECIZĂRI PRIVIND RECUPERAREA SUMELOR INCASATE NECUVENIT ANTERIOR DATEI DE 1 MARTIE 1973

Deși de la punerea în aplicare a Codului muncii (Legea nr. 10/1972) s-au împlinit la 1 martie a.c. cinci ani totuși unii cititori solicită precizări în legătură cu modalitățile de recuperare a sumelor încasate necuvenit înainte de 1 martie 1973, dat fiind că asemenea probleme se află încă în litigiu.

Răspunsul necesită unele lămuriri prealabile cu privire la normele legale aplicabile înainte de 1 martie 1973 și în legătură cu reglementarea de substanță a acestei probleme.

Potrivit art. 187 din Codul muncii, dispozițiile acestuia se întregesc cu celelalte dispoziții ale legislației muncii și, în măsura în care nu sînt incompatibile cu specificul raporturilor de muncă, cu dispozițiile legislației civile. Art. 1 din Codul civil prevede că legea dispune numai pentru viitor; ea nu are putere retroactivă.

Din coroborarea textelor legale citate, rezultă deci că faptelor petrecute înaintea datei de 1 martie 1973 nu le înt aplicabile prevederile acestui cod, ci ale Codului muncii anterior.

Vechiul Cod al muncii a cărui aplicare a încetat la 1 martie 1973, curîndea o reglementare total diferită de aceea a codului actual cu privire la recuperarea sumelor încasate necuvenit. Pentru recuperarea acestor sume nu se putea emite dispoziție de reținere (decizie de imputare), instrument juridic destinat — în vechea reglementare — a recupera exclusiv prejudicii provocate din culpă, nu și sume încasate în mod necuvenit. Pentru recuperarea acestor sume unitatea era în drept a formula acțiune la organul de jurisdicție a muncii, potrivit art. 114 din vechiul cod, prescripția fiind de 3 ani. (Cităm în acest sens Decizia de îndrumare nr. 34/1961 a Plenului Tribunalului Suprem în C.D. anul 1961 p. 51 și deciziile colegiului civil ale instanței supreme nr. 500/1964 în C.D. 1964 p. 185 și nr. 650/1966 în C.D. 1966 p. 231). Temeiul unei asemenea acțiuni consta în obligația de restituire a unor sume încasate de beneficiari pe nedrept. Persoana încadrată în muncă din a cărei culpă unitatea a plătit sumele necuvenite avea o răspundere subsidiară — nu directă și principală — care începea să funcționeze numai în cazul în care beneficiarii erau sau deveneau insolabili.

Spre deosebire de actualul cod care consacră prin art. 107 și 108 — o răspundere principală și directă pentru prejudiciile mai vechi de un an a persoanelor care au prilejuit plata de sume necuvenite, Codul anterior nu stabilea o asemenea răspundere. (A se vedea în acest sens Decizia de îndrumare nr. 19/1961, a Plenului Tribunalului Suprem).

Din cele de mai sus se desprinde cu ușurință răspunsul cerut de tov. **Rusu Teodor — I.A.S. Mircea Vodă jud. Brăila.** Pentru sumele încasate necuvenit anterior datei de 1 martie 1973, obligația de restituire subsistă pe toată perioada de 3 ani în sarcina beneficiarilor, cei vinovați de aceste plăți angajîndu-și răspunderea materială subsidiară numai în cazul insolabilității debitorilor principali.

Dr. C. JORNESCU

PRACTICĂ JUDECĂTOREASCĂ

● **Obligarea la plata dobînzii.** Este cunoscut că pagubele provocate unităților socialiste de către persoanele încadrate în muncă prin fapte care nu au caracter penal se recuperează potrivit prevederilor Codului muncii. Paguba se calculează avîndu-se în vedere, de regulă, numai pierderea efectiv suferită de unitate nu și beneficiul de care a fost lipsită. În situația în care despăgubirile datorate ca urmare a săvîrșirii unei infracțiuni, au fost stabilite într-o sumă globală, în care s-a inclus atît pierderea suferită cit și beneficiul nerealizat, obligarea la plata dobînzii legale poate avea loc numai pe intervalul cuprins între data rămînerii definitive a hotărîrii și pînă la acoperirea integrală a pagubei, dat fiind că numai din momentul de la care hotărîrea a rămas definitivă daunele s-au transformat într-o creanță certă, lichidă și exigibilă. Altfel spus, pînă la rămînerea definitivă a hotărîrii nu se datorează dobînda legală dacă în evaluarea prejudiciului a fost cuprinsă și o sumă reprezentînd beneficiul nerealizat (Tribunal Suprem secția penală Decizia nr. 263/1977).

● **Compunerea instanței la soluționarea unei cereri de revizuire într-un litigiu de muncă.** Tribunalul județean Tulcea prin Decizia civilă nr. 443/1976 a adus o utilă precizare privind compunerea instanței în cazul soluționării unei cereri de revizuire într-un litigiu de muncă. S-a decis că cererea de revizuire formulată în legătură cu o hotărîre formulată într-un litigiu de muncă se judecă în complet format dintr-un judecător și doi asesori populari, și nu în complet de doi judecători, întrucît, conform prevederilor art. 326 Cod procedură civilă, cererea de revizuire se judecă după aceeași reguli procedurale ca și cererea de chemare în judecată. Or, în conformitate cu art. 23 alin. 2 din Legea nr. 58/1968, litigiile de muncă

se judecă în complet format dintr-un judecător și doi asesori populari. Împrejurarea că persoana în cauză, nu se mai află în raporturi de muncă cu unitatea, nu are nici o relevanță juridică, deoarece nu schimbă caracterul litigiului, neconvertindu-l din litigiu de muncă în litigiu civil.

● **Recunoașterea pretențiilor părții civile de către inculpat nu are efect față de unitatea socialistă parte civilmente responsabilă.** Prin Decizia penală nr. 32/1977, Tribunalul județean Timiș aduce o utilă precizare în cazurile de obligare solidară la plată a unui inculpat cu o unitate socialistă responsabilă civilmente. S-a decis că inculpatul poate, în baza dreptului său de a dispune, să recunoască pretențiile părții civile. Această recunoaștere (achitare) avînd caracter strict personal, este inoperantă față de partea civilmente responsabilă, unitate socialistă, obligarea solidară a acesteia cu inculpatul la plata despăgubirilor neputînd a fi admisă decît în limita prejudiciului real cauzat prin infracțiune, stabilit pe bază de probe legale, administrate în cadrul procesului penal.

● **Răspunderea solidară pentru pagubele din gestiune este stabilită în folosul unității și nu a gestionarului.**

Tribunalul Suprem secția penală prin Decizia nr. 1485/1977 a adus o utilă și creatoare interpretare a prevederilor art. 28 din Legea nr. 22/1969. Instanța supremă a statuat că răspunderea solidară consacrată de art. 28 din citata lege nu a fost instituită cu scopul de a crea o anumită favoare celui vinovat de săvîrșirea unor fapte penale și care are astfel o răspundere integrală, ci pentru a se putea asigura unității prejudiciate recuperarea pagubei și de la alte persoane încadrate, cu culpă proprie, independentă de cea a gestionarului. Potrivit prevederilor art. 28 din Legea nr. 22/1969 unitatea poate urmări pe orice debitor pînă la concurența întregului prejudiciu și deci și pe gestionarul vinovat.

C. J.

INTREBĂRI-RĂSPUNSURI

● **C. GRUIESCU (Reșița)** întreabă dacă este justificat refuzul unității socialiste de a achita prețul produselor sosite din import cu întârziere față de data la care, potrivit contractului încheiat cu întreprinderea română de comerț exterior, trebuia să efectueze furnizorul străin livrarea.

Unitatea socialistă în cauză fiind în relații de comision cu întreprinderea de comerț exterior importatoare, socotim că, în principiu, un atare refuz nu este admisibil.

Intr-adevăr, întreprinderea de comerț exterior neavind calitatea de unitate furnizoare, nu sînt aplicabile dispozițiile Legii nr. 71/1969 privind dreptul de a refuza primirea produselor livrate cu întârziere.

Pentru a evita consecințele negative la care dă loc primirea produselor cu întârziere din import, unitatea socialistă interesată trebuie să obțină, prin intermediul întreprinderii de comerț exterior comisionare, rezilierea contractului extern.

● **T. SZÜCS (Mureș)** solicită lămuriri în privința unității care urmează să suporte daunele cauzate prin faptul că întreprinderea de comerț exterior exportatoare a acceptat încheierea contractului extern în condiții de calitate neconcordante cu posibilitățile tehnice ale unității producătoare care au fost prevăzute în oferta transmisă.

În situația relatată de dv., daunele urmează să fie suportate de către întreprinderea de comerț exterior. Potrivit art. 41 din Legea nr. 7/1977, „personalul unităților cu activitate de comerț exterior care se face vinovat de... prevederea în contractele externe a unor caracteristici calitative diferite de cele oferite de producător, răspunde, potrivit legii, pentru pagubele cauzate“.

● **L. BĂRBOSU (București)** întreabă dacă este justificată întârzierea unității beneficiare în achitarea prețului unor produse livrate la 15 și 25 februarie 1978 în condițiile în care în contractul dintre părți, în locul unui

termen de livrare calendaristic, s-a prevăzut că livrarea se va efectua în cursul trimestrului I/1978.

Elementele de mai sus, coroborate cu alte date care rezultă din scrisoarea dv., conduc la concluzia certă că întârzierea în plată la care vă referiți nu a fost justificată.

Astfel, unitatea beneficiară a acceptat fără obiecții produsele livrate și mai mult decît atît, le-a folosit în procesul său de producție pentru realizarea unor mărfuri care au fost vîndute.

De altfel, întârzierea în plată a fost numai de ordinul cîtorva zile și s-a datorat lipsei temporare de disponibil în contul unității beneficiare.

● **M. SĂULESCU (Hunedoara)** solicită lămuriri asupra condițiilor în care unitatea beneficiară poate fi obligată la plata penalităților pentru nepreluarea produselor contractate.

Practica arbitrală a reținut în mod constant obligația unităților furnizoare de a face diligențe maxime pentru a livra la termen produsele contractate.

În speță, chiar și în ipoteza neprezentării unității beneficiare pentru preluarea produselor, nu s-a exclus prin contract posibilitatea expedierii lor de către unitatea furnizoare.

Deci, în această situație, nu s-ar justifica obligarea unității beneficiare la plata penalităților menționate, atîta timp cît unitatea furnizoare nu a luat măsura expedierii produselor de bază de determinare cantitativă și calitativă făcută prin comisia sa de recepție.

● **H. RICHTENBERG (Sibiu)** întreabă dacă poate fi considerat perfectat un contract economic semnat cu obiecțiuni în situația în care unitatea furnizoare nu a remis neînțelegerea precontractuală spre soluționare organului competent.

Am reținut din scrisoarea dv. un amănunt esențial: primind proiectul de contract semnat cu obiecțiuni, unitatea furnizoare a comunicat celei beneficiare că nu este de acord cu obiecțiunile formulate și că înțelege să contracteze numai în condițiile pe care le-a prevăzut în proiectul de contract.

Fără de faptul că unitatea beneficiară nu a răspuns în nici un fel la

această scrisoare, unitatea furnizoare a fost îndreptățită să considere că s-a acceptat punctul său de vedere, situație în care neșesizarea organelor competente să rezolve neînțelegerile printr-un contract este pe deplin justificat.

Ca atare, în condițiile descrise, contractul se consideră perfectat în condițiile propuse de către unitatea furnizoare.

● **M. SECOȘAN (Caraș-Severin)** întreabă dacă produce efecte exoneratoare de răspundere în cazul neîndeplinirii obligației de livrare, clauza contractuală potrivit căreia laminatele se livrează cu o toleranță cantitativă de $\pm 5\%$.

O asemenea clauză nu este legală deoarece contravine necesităților de se asuma prin contractele economice obligații ferme.

De asemenea, inserarea unor asemenea clauze este inadmisibilă, deoarece laminatele se planifică prin repartiții, iar înțelegerea privind livrarea produselor cu o toleranță de $+5\%$ sau -5% față de cantitatea repartizată are semnificația modificării sarcinii de plan stabilite prin repartiție.

În mod excepțional, s-ar putea admite totuși efecte exoneratoare de răspundere dacă unitatea furnizoare a dovedit că în raport cu procesul tehnologic aprobat de către organul competent, laminatele rezultă cu anumite diferențe cantitative ce nu se pot evita și nici compensa în cadrul executării contractului.

H. M.

Revista ECONOMICA

SUPLIMENT

Redacția și administrația BUCUREȘTI 22,
Calea Dorobanți, 25, Telefon 12 66 10
filiala Sector 1, București

Cont I.S.I.A.P. nr. 64 51 30 152, BNRSR,

Tiparul :

Întreprinderea poligrafică „Informația”,
str. Brezoianu, 25